

1. Michaelis / Joh. Georz. / diff. de viro stante
inter Myrtos, Halle 1739.

2. Moller / Christoph Gotth. / diff. de genuina
vorum xarakter et ypostasi notione,
Lippie 1738.

3. Morheim / Joh. Laur. / diff. de jefu Christo
vindice dogmatis de mortuorum ad
vitam reditu, Helmst. 1740.

4. Müller / Gottfr. Ern / diff. de papolatria,
Lippie 1726.

5. Müller / phil. / diff. de jure Dei in Homines,
jena 1701.

6. diff. de regno Israelii restauran.,
do, jena 1704.

7. crocodilus lachrimans, jena 1733

8. diff. de Jesu Christo deandropo, jena
1704.

9. diff. de gloria mundi jena 1661.

m. 17

2 B. V.

DISPVATIO INAUGVRALIS
DE
**POENITENTIA
SOLENNI**

QVAM

SVB AVSPICIIIS
RECTORIS MAGNIFICENTISSIMI
SERENISSIMI PRINCIPIS REGII AC DOMINI
DN. FRIDERICI AVGVSTI
ELECT. SAX. HEREDIS, ETC. ETC. ETC.

PRAESIDE

IO. GEORG. NEVMANNO
SS. THEOL. D. EJVSDEMQVE PROF. PVBL.
CONSISTORII ECCLES. ASSESSORE, ET
ACAD. BIBLIOTHECARIO
PRO SVMMIS IN THEOLOGIA HONORIBVS
RITE IMPETRANDIS
AD D. XII. OCTOBRIS *clj lxxvi*
HORIS ANTE-ET POMERIDIANIS

L. C.

DEFENDIT

M. CHRISTOPH. HEINR. ZEIBICHIVS
SS. THEOL. CAND. FAC. PHILOS. HACTENVS
ASSESSOR, NVNC VERO SACRORVM IN COMITATV BARVTHINO
ANTISTES, IPSIVSQUE BARVTHINAE ECCLESIAE
PASTOR VOCATVS.

EDITIO SECVNDA.

WITTENBERGÆ, PRELO GERDESIANO.

DISPUTATIO IN AVGVRALIS

DE

POENITENTIA SOLENNI

SVB AVSPICIIS

RECTORIS MAGNIFICENTISSIMI

SERENISSIMI PRINCIPIS RACH. NO. DOMINI

DN. FRIDERICI AVGVSTI

ELECT. SAX. HEREDIS. ETC. ETC. ETC.

PRÆSIDE

IO. GEORG. NEWMANNO

SS. THEOL. D. PVD. DEMO. V. PROF. PVBL.

CONSISTORII ECCLÆ. ASSessor. ET

ACAD. BIBLIOTHECARIO

PRO SVMMIS IN THEOLOGIA HONORIBVS

RITE IMPETRANDIS

AD D. VII. OCT. ORRIS. 1734

HORIS ANTE ET POST MERIDIEM

L. C.

DEPONDIT

M. CHRISTOPH. HEINR. ZEIBICHIVS

SS. THEOL. CAND. FAC. PHILOS. HALLENSIS

ASSessor. VERO SACRORVM IN CONSISTORIO

PASTOR VOCATUS

RECTOR

WITTMERB. A. SACR. GERMANIC.

I. N. 7.

§. I.

DE quo semel iterumque suos cohortatur Apostolus: velint ἐξαγορεύεσθαι καιρὸν, ἐν πονηροῖς τοῖς ἡμετέροις, i. e. *ingruente rerum calamitate inservire occasione; vel potius ab ipsomet tempore suam redimere salutem, Epb. V, 16. Col. IV, 5.* idem in præsentī nobis dictum putamus, quando de solenni disputatione deliberantes, ipsa nos rerum perturbatio admonet, ut de *solenni* potius *pœnitentia* meditemur aliquid, præsentemque DEI iram deprecemur, adeoque & alios ad placandum DEUM, quanta fieri potest, religione extimulemus.

§. II.

Ac *solennis* quidem pœnitentia, eo nobis sensu dicitur, quo *sacra solennia*, nec non *preces solennes* & plura hujusmodi appellat antiquitas, nihilque aliud, vi nominis est, quam publicus ejusmodi cultus, quo majori quodam cordis affectu, & sollicitiori rituum apparatu DEUM expiare convenit; quo de conferantur glossatores, &

A 2

qui-

quicumque, de verborum significationibus, aliquid commentantur.

§. III.

Neque vero nova, aut heri demum inventa loquendi ratio hæc est; sed Scholasticis æque ac Canonum sacrorum interpretibus passim frequentata. Nam utramque, apud hos, paginam facit pœnitentiæ in tres species distributio: *solemnem* scilicet, *publicam* & *privatam*; quæ vero hujus ipsius distinctionis causa sit, non definiunt illi usque adeo accurate. Sic Gratianus ex sententia Christianismi degeneris: *Est quædam pœnitentia, inquit, quæ solennis appellatur, & semel tantum in Ecclesia conceditur, de qua Ambrosius ait: sicut unum est Baptisma, ita unica est pœnitentia; item, non est secundus locus pœnitentiæ. ad can. Siquis si. dist. L. Et Can. subsequenti Augustinus: Quamvis caute & salubriter provisum sit, ut locus illius humillimæ pœnitentiæ semel tantum in Ecclesia concedatur, ne medicina nimis utilis, vilis habeatur; tamen quotidie peccantibus nunquam per pœnitentiam venia negatur.* Ubi humillimam pœnitentiam, per ultimam, eamque *solemnem*, ex Augustino interpretatur Pithœus, ad hunc locum. *Canone* autem 64. gradus exponuntur, in *solenni* quondam pœnitentia observari soliti, qui tamen ex ipsis fontibus, id est, Scriptoribus Ecclesiasticis multo solidius depromuntur.

§. IV.

Tametsi vero nec Gratianus, nec ulli veteres Canonum collectores *solemnem* pœnitentiam, a *publica* distinxerint; sed *publica* tantum ac *privata* mentionem, & illam quidem creberrimam injecerint; sequiorum tamen temporum Scholastici, & qui hos sequuntur, juris Canonici epitomatores, maxime vero librorum pœnitentiarum
lium

lium collectores *τρυχοτομίαν* invexere, eandemque ad-
 hucdum defendunt. Ac primum quidem, qui hac distin-
 ctione usus fuerit, Petrum Pictaviensem nominat Mori-
 nus, cui magno deinde consensu reliqui subscripserint.
Comm. Histor. de Pœnit. p. 320. Ita Raymundus, quem inter
 sanctos Romana retulit curia: *Species, inquit, Pœnitentiæ*
sunt tres: Nam alia est solennis, alia publica, alia privata.
Solennis est, quæ fit in capite Quadragesimæ, cum solenni-
tate: publica dicitur quandoque, quæ supra dicta est solennis,
ideo, quia publice fit: proprie tamen dicitur illa, quæ fit in fa-
cie Ecclesiæ, non cum prædicta solennitate, sed cum injungitur
peregrinatio per mundum, cum baculo cubitali & scapulari,
vel veste aliqua ad hoc consveta, &c. Lib. III. Summæ cap. de
Pœnitentiis & remissionibus §. 6. Eodem fere modo ista
 explicat Robertus de Flammesburg in Pœnitentia: *Pœ-*
nitentia, alia solennis, alia publica, alia privata. Solennis est,
 quæ fit in capite jejunii; quoniam cum solennitate, in cine-
 re & cilicio ejiciuntur pœnitentes ab Ecclesiâ. Quam qui-
 dem & publicam appellari posse probe meminit: ideo
 hæc etiam est publica, pergit, quia publice fit. Publica autem
 & non solennis est, quæ fit in facie Ecclesiæ, sine supra dicta
 solennitate, ut Peregrinatio. Privata est illa, quæ quotidie fit
 privatim coram sacerdote. Solennem pœnitentiam non injun-
 git aliquis, nisi Episcopus, vel aliquis ejus auctoritate, &c.
 apud Morinum *L. c. p. 321.* Plura ejusmodi, & prope si-
 milia legas apud Thomam in *4. Dist. 14. art. 28.* Joannem
 de Friburgo *Summæ Lib. 3. tit. 34. q. 8. 9. 10.* Adde Lance-
 lottum, qui ex Scholasticis æque ac Canonistis ista in
 compendium redegit: *Sunt, inquit, pœnitentiæ tres*
species; quædam enim est solennis, quædam publica, quæ-
dam privata. Solennis est, quam propter majora scelera
 Episcopus in capite jejunii, servata certa rerum serie, delin-

quentibus solet imponere: quæ quidem, ne Ecclesia vilescat
autoritas, iterari non debet: & tales pœnitentes ad sacros
ordines inhabiles reddit, quippe quæ nec aliter potest sacer-
dotibus imponi, quam, si prius cœlestis militia cingulo exuti
fuerint. De publica vero ex Scholasticorum doctrinis
sic pergit: publica pœnitentia est, quæ publice, nulla ser-
vata juris solennitate, peragenda injungitur: qualis est pe-
regrinatio, certi habitus delatio, & his similia. Cum enim
manifesta peccata non sint occulta correctione purganda,
recte constitutum est, ut, qui publice peccando proximo suo
scandalum præbuerint, publicam etiam pœnitentiam a pro-
priis sibi sacerdotibus impositam peragere debeant. Discrim-
men vero inter utramque ejusmodi constituit: Ap-
paret itaque ex his, quod, licet omnis solennis pœnitentia
publica sit, non tamen omnis publica est solennis. Deni-
que privatam ita describit: Privata, aut secreta pœni-
tentia est, quæ in occulto Deo fit & sacerdoti. Lib. II. Inst.
Tit. V. de Pœnit. §. 2, 3, 4.

§. V.

Ex quibus proinde omnibus liquet, quæ potissi-
mum differentia, solennem inter & publicam pœniten-
tiam constitutæ, legibus humanis fuerint. Nam so-
lennis annua erat, & tempore potissimum quadragesi-
mali peragebatur; publica vero perinde, ut privata nul-
lum plane tempus excipiebat, quod his sacris non ha-
beretur idoneum. Illa pro peccato, quod universam
vel Ecclesiam, vel urbem offenderat, hæc pro manife-
sto quidem, at, quod tantum scandalum non dederat, im-
ponebatur. Utraque coram totius Ecclesiæ facie cele-
branda erat; sed altera, additis quibusdam solennibus,
quæ Ecclesia præscripserat; altera, remotis istis solenni-
bus, nisi quod vel peregrinatio, vel certum quoddam ve-
stimenti

ftimenti genus delinquenti decerneretur in pœnam. Sol-
 lenniter enim pœnitentes per quatuor potiffimum gra-
 dus redire ad Ecclesiam debebant; quorum primus erat
προσκλιόντων seu *stentium*, qui vel ipfomet Ecclesiæ introi-
 tu prohibiti prætereuntes, profufis lacrymis orabant,
 ut pacem Ecclesiæ sibi impetrarent; alter *ἀκροωμένων* seu
audientium, quibus quidem ad audiendas Scripturas,
 non tamen ad Evangelii lectionem patebat aditus. Ter-
 tius *ὕποπιπτόντων* seu *procumbentium*, qui intra Ecclesiæ
 septa recipiebantur, sed non nisi in terram provoluti,
 sacris intererant. Denique ultimus *τῶν πισῶν, καὶ συνισα-
 μένων*, erat, i. e. *illorum, qui inter fideles jam consistebant*,
 nondum tamen ad sacram synaxin, nisi uno alteroque
 anno expleto, admittebantur. Quæ doctrina antiquitatis
 studiosis jam explorata est; utut in describenda illa non
 nihil variant auctores. Vide B. Chemnitium nostrum
Exam. Concil. Trid. p. 721. Justellum ad Cod. Can. Eccles. Univ.
p. 160. Albaspinæum de Ritib. Eccles. Obs. 34. p. 267. Et qui
ichnographiam istarum stationum adjecit, Beveregium
in Annot. ad Band. Can. p. 71.

§. VI.

Tametsi vero ex Novatianismi reliquiis hæc ipsa
 fluxerit distinctio, & operosis illis, quas Pontificii exi-
 gunt, satisfactionibus munierit viam; defecata tamen
 & ab istis hominum traditionibus purgata, quo minus
 in scholis nostris tolerari possit, quid obstat? Nam de
privata pœnitentia, quam & *quotidianam*, & *millecuplam*
 vocant Theologi, nihil dubii est; siquidem toties itera-
 tur illa, quoties pectus tundimus & ex præscripta Chri-
 sti formula precamur: *velit nobis Deus remittere peccata*
nostra, quemadmodum nobis incumbit remittere debitoribus
nostris. Publicam vero quod attinet, tantum abest, ut
 cum

cum *solenni* paria faciat, ut potius præeuntibus etiam Scripturis ab illa distingvatur. Nemo enim negaverit, Davidem, Publicanum, Petrum, aliosque, publicam doloris sui significationem dedisse, neque tamen ideo *solennis*, vel totius cœtus hæc pœnitentia meretur dici. Restat itaque *pœnitentia solennis*, orthodoxo quidem sensu dicta, de qua, ut taceant, libelli methodici, Scripturæ tamen dictis atque exemplis adeo luculentis suffulta est, ut operæ omnino pretium futurum putem, hanc ipsam doctrinæ partem, quæ mere practica est, & in præsentissimam Ecclesiæ utilitatem vergit, aliquanto dilucidius explicare.

§. VII.

Quodsi vero Synonymum hujus doctrinæ expectas; (hactenus enim ambiguitas vocis tantum evoluta est,) cum V. Test. Ecclesia, pœnitentiam solennem, *anniversariam expiationem*, vel *היום הכיפרי* seu *diem expiationum*, haud immerito dixeris. Tamen si enim sacra piacularia apud judæos quotidie fierent: *Hoc est, quod facies in altari, agnos anniculos duos per singulos dies jugiter. Exod. XXIX, 38. Numer. XXVIII, 3.* tamen etiam solennem, eandemque anniversariam DEUS expiationem requirebat, qua universus judæorum cœtus decimo quidem die mensis Tisri, qui nostro respondet Septembri, sibi reconciliaretur. *Vobis hoc erit statutum perpetuum, mense septimo, die decimo hujus mensis affligetis animas vestras, nullum opus facietis, neque indigenæ neque peregrini, qui inter vos peregrinabuntur. Hoc enim die expiabimini, ut purgemini omnibus peccatis vestris, & coram Jehova mundabimini. Sabbatbi hæc vobis erunt feriæ, & perpetuo statuto, animas vestras eo die affligetis. Expiationem faciet sacerdos, qui unctus fuerit & potestate instructus, ut sacerdotis*
funga-

fungatur, loco patris sui, & induet vestes lineas, vestes sacras. Explabit sanctuarium sacrum, tabernaculum conventus & altare; expiabit sacerdotes, universumque Israël's populum. Erit hoc vobis statutum perpetuum, ut expientur Israëlita omnibus peccatis suis, semel quotannis. Lev. XVI, 29. sqq. conf. Exod. XXX, 10. Quanta quæso hujus diei celebritas! quantus ceremoniarum apparatus! nam Pontificis erat, lotis ante vestibus sanctum sanctorum ingredi, qui introitus huic festo fere proprius fuit: mox hircum, peccatis populi quasi onustum, emittere in desertum, quem proinde Græci interpretes ἀποπομπῶν seu *malorum depulsores* vocant: porro & jejunium integro indicere coetui, quo animæ ob admissa scelera durius affligerentur. Denique finis, qui intendebatur, omnium peccatorum expiatio fuit. *Atque hæc ceremonia, Brentius inquit, erant judæorum Catechismus, quo erudirentur, quæ sit vera ratio piæ orationis, quæ est per fidem in Christum, qua DEUS placari queat. Comment. in Exod. XXX. p. 141. b.*

§. VIII.

Neque vero in N. T. Ecclesia, ista poenitiæ solennitas abolita, sed observata perinde, certisque temporum intervallis adstricta fuit. Nam Act. XXVII, 9. mentio τῆς νηστείας seu *jejunii* injicitur, quod quidem magnum ac celebre per Ecclesiam fuisse, vel articulus huic nomini præfixus innuit, eoque per *tempus jejunii*, ab interpretibus plerisque redditur. Paulus enim, multis jam navigationibus defatigatus, monet naucleros, ut expectarent tempus opportunius ad perficiendum iter; diem namque *jejunii*, circa hæc tempora celebrari solitum, præterisse, eoque tempestatem anni imminere, qua procellosum fieret mare, atque minus navigabile. Num

B

vero

vero Christianorum fuerit hoc Jejunium, an Judeorum, non parum inter se litigant auctores. Bellarminus enim, ex antiquitate edoctus, per quatuor anni periodos, quatuor olim celebrata fuisse jejunia; *hyemale* illud censet fuisse, circa medium Decembris ex traditione Apostolica, institutum. *L. II. de B. opor. c. 19.* in quo ple-rosque omnes ordinis sui viros adstipulatores habet. Verum, utut a Christianis frequentatum hoc jejunium sit, statoque tempore peractum; non aliud tamen, quam anniversarium illud Judæorum, ipsumque *diem, ἐξλασμός,* seu *expiationis*, *Levit. cit.* fuisse, vel inde apparet, quod navigationes circa Michaelis sacra, i. e. mensem Septembris præcipitem, qui cum mense *Tisri*, coincidit, iam maxime periculosæ sint, adeo ut *Michaelis tempestas*, ob infaustum navigiorum successum, nautis in proverbium abierit, notante Hammondo *Comm. ad b. l.*

§. IX.

Quemadmodum igitur Apostoli, rituum Judaicorum, quos citra jacturam fidei servare poterant, tenacissimi fuere; sic etiam viri Apostolici, & qui hos imsecuti sunt, veteris Ecclesiæ doctores, solennes jejunii dies studiosissime observarunt. Testem Ignatium fisco, ætati Apostolicæ proximum, qui Epistola ad Philippenfes sic differit: *Festivitates ne deonestetis*; Quadragesimale jejunium *τὴν τεσσαρακοστήν, ne spernatis: continet enim imitationem conversationis dominica.* Et *passionis Dominica* *Hebdomadam* jejunare quartis & sextis feriis *ne negligatis, ciborum reliquias pauperibus elargientes. p. 45. ed. Vedel.* Illustri sane hic locus est, & gemini jejunii mentionem facit, per omnem posteritatem memorabilis; quorum alterum *Quadragesimale* est, alterum *hebdomadale*. Utrumque vero, vel eo nomine *solenne*, quod & universo coe-
tui

tui, & illustri quidem tempore servandum injungebatur. Ac quadragesimæ quidem quod attinet jejunium, cen-
 febant veteres, istud anni tempus poenitentiae preci-
 bus & abstinentiæ vel maxime consecrandum, quo Ser-
 vator noster ad subeundam acerbissimam mortem ap-
 propinquaverit, cumque 40. dies jejunaverit ipse, toti-
 dem quoque dierum jejunium nobis injectum puta-
 bant, quod ideo, *τεσσαρακονθην* itemque *τεσσαρακονθήμερον τήν
 νηστείαν* appellarunt. Equidem hanc *νηστείαν* ab Apostolis
 institutam, & per manus quasi posteris traditam esse, Pon-
 tificii contendunt, adducto in primis canone LXVIII.
 Apostol. qui sic habet: *Si quis Episcopus aut Presbyter, aut
 Diaconus aut Hypodtaconus, aut Lector aut Cantor sanctam
 Quadragesimam non jejunarit, καὶ θουρείῳ, deponitor.* Et
 Can. L. Laodicens: *δὲ πᾶσαν τήν τεσσαρακονθην νηστεύειν
 ξηροφάγουσιντες; oportet totam quadragesimam jejunare ari-
 dis vescentes.* At tanti non est illorum canonum aucto-
 ritas, ut divinum hujus jejunii originem nobis persvade-
 ant; quandoquidem in Scripturis nec vestigium hujus
 cultus nec indicium reperitur. Ipsius quoque Christi je-
 junium 40. dierum, miraculum est, quod reverentius
 observes & demireris; minime vero exemplum, quod
 imiteris. Et, si divini præcepti hoc jejunium est, cur tan-
 ta in eodem servando libertas Ecclesiæ indulta? *Certe
 Irenæus, antiquissimus Pater, ex hujus jejunii varietate
 colligit, non nisi privata illud auctoritate institutum
 fuisse: Quidam unum diem se jejunare oportere existimant;
 alii duos; non pauci plures: multi quadraginta: atque diur-
 nis nocturnisque horis omnibus numeratis, diem suum me-
 tiuntur ac statuunt. Atque ejusmodi eorum, qui hæc obser-
 vant jejunia, varietas & discrepantia non jam nostra etate
 cepta, ut, verum etiam longe ante apud majores nostros, qui*

vel simplicitate quadam, vel privata auctoritate, aliquid in posterum tempus statuissent, observarunt; apud Eusebium *L.V.c. XXII. p. 55.* Nec minus cordate Socrates, sequiorum temporum scriptor, testatur, nunquam scriptum de hac re præceptum extitisse; quando recensitis hujus jejunii *dicæ Dionisii* concludit: *alia apud alias gentes hujus jejunii causa afferuntur. Et quoniam nemo scriptum de hac re præceptum proferre potest, apparet, Apostolos arbitrio cujusque ac voluntati id permisisse, ut unusquisque quod bonum, sua sponte, non metu ac necessitate perageret. Lib. V. Hist. Eccl. c. 22, p. 288.* Posterior tamen ætas non contenta istis hominum mandatis, de insigni illorum accessione cogitavit; & jam *quatuor anni tempora*, vel *quatuor*, ut alii loquuntur, *quadragesimas* jejuniis dicavit, jam certa ciborum genera præscripsit, sublata inprimis carniæ commestione; jam flagellationes, spontaneasque corporis percussiones addidit; & nequid omnino rigoris deesset, squalidis pœnitentes locis, per hoc tempus inclusit, ac die Coenæ Domini sacra, rursus dimisit, solennique Archi-Presbyterorum & Archidiaconorum comitatu, ad Ecclesiæ portas deduci jussit, ut ab Episcopo in gratiam recepti, toti adeo fidelium coetui denuo infererentur. De quarum traditionum origine ex instituto egerunt Dallæus Libro, *de jejuniis & Quadragesima*, nec non Morinus *Comment. Hist. de poenitentia*, quos vide. Nec hodie ab ista poenitiæ duritie multum remisit Ecclesia Romana, sed perstat in illo rigore, & *Carenam* suam celebrat, quæ vox ex *quadragesima*, vel *quadragesima*, ut apparet, *die*, derivata quadragesimale notat jejunium, seu poenitentiam solennem, cum ab Episcopo clericis, tum ab Abbate monachis imponi solitam, quo de Macrini Fratres in *Hierolexico* ad h. y. consulendi.

S. X.

Denique *Hebdomadale jejunium*, cujus aliquod vestigium in Ecclesiis nostris hodiernum superest, binis unius hebdomadis feriis celebratum, *quarta* videlicet & *sexta*, quæ nobis Mercurii & Veneris dies salutantur. Olim quidem hebdomas passionis Dominicæ tantum his sacris insignita fuit; uti ex Ignatii verbis supra cognovimus; at postea *Lib. V. Constit. Apost. c. XII.* decretum, ut omnes *quarta* & *sexta feria* cujuscunque hebdomadis jejunio destinarentur. Rationem Epiphanius addit: *Quoniam illucescente quarta, comprehensus est Dominus, & Profabbatho crucifixus est, tradiderunt Apostoli, ut bis diebus jejunia fierent, ita ut impleatur dictum hoc: cum ablatu fuerit ab ipsis sponsus, tunc jejunabunt in diebus illis. Compend. Doctr. p. 466.* Ac apud Græcos quidem hæc ratio tantum valuit, ut quarta æque ac sexta feria hodiernum jejuniis consecratur; teste Metrophane Critopulo, in confessione Ecclesie *Oriant. c. XVIII.* Qui, *jejunium*, inquit, *quarta* & *sexta feria* omnium anni hebdomadam propterea institutum est, quoniam illis diebus res magna peracta fuere. Etenim quarto rex mundi a discipulo & proditore est venundatus: sexto autem in cruce pependit is, qui terram in sublimi suspendit. Vicem ergo ejus, qui pro nobis passus est, dolituri, jejunium, quod moestitiam doloremque conciliat, istis duobus, per totum annum, diebus, celebramus. Sed tamen, cum intelligeret orthodoxa Ecclesia, Christum *Luc. V, 25.* non de statim juniorum diebus; sed de persecutionibus aliisque calamitatibus loqui, posthinc in Apostolos redundaturis; non equidem jejuniis onerare conscientias, attamen religiosæ mortis Christi memoriæ *sextam* hanc *feriam*, id est, diem Veneris destinare, publicæque adeo poenitentia dicare voluit. Itaque, pro statu Ecclesie nostræ,

distingvendum censeo, inter dies poenitentiae *periodicos*, qui singulis vel septimanis, vel mensibus, vel anni quadrantibus recurrunt, & *arbitrarios*, qui ex auctoritate publici magistratus pendent, & prout Ecclesiae, vel rei publicae fata exigunt, instituuntur, indeque *sonderbafte* re *Buß-Beth- und Fast-Tage* in tabulis publicis, vocantur. Ac primum quidem nomen a rei ipsius quidditate, scil. *poenitentia*; alterum a poenitentiae *fructu*, scil. precibus; denique ultimum ab ipsius poenitentiae *testimonio*, quod jejunio aliisque signis externis declaratur, obtinuit.

§. XI.

Ne proinde longius hinc digrediamur; misis in compendium ambagibus, ipsius rei caput definiemus. Est enim *poenitentia solennis*, nobis in praesenti nihil aliud, quam motus Spiritus S. graciosus, atque extraordinarius, quo imminente publica calamitate, universa Ecclesia ad agendam majori cordis affectu poenitentiam, ad ardentiores preces, aliaque sanctimoniae indicia declaranda, mediante verbi praeconio, excitatur, ut DEustot omnium sceleribus ad vindictam provocatus, conspirantibus omnium animis, per *ἰλασῆριον* Christi, reconcilietur, adeoque praesentissimum DEI supplicium, aut avertatur plane, aut in *ταυδίαν* paternamque castigationem commutetur.

§. XII.

Itaque, ut justo nunc ordine haec persequar; Poenitentiae vox h. l. non *μερικῶς* accipitur pro sola contritione, seu dolore animi de peccatis, cujus quidem acceptionis *κριτήριον*, vel ex *subiecto* petitur, corde videlicet peccatoris, quod *poenitentia ducitur Psalm. XXV, 17.* vel ex *objecto*, ipsomet peccato, quod homo dolet, admissum.

Lev.

Lev. V, 5. Jer. VII, 6. vel ex opposito, cum ἀντιδιηρημένως poenitentiae fides adjungitur; ut: respiscite & credite Evangelio. Marc. I, 14. Testificor Judaeis simul & Gracis poenitentiam, est & fidem, qua erga Dominum Jesum Christum Act. XX, 21. Quin potius, ubi de poenitentia solenni nobis agitur, ὀλικῶς capiendum vocabulum est, quo pacto quoddam quasi ἀποτέλεσμα sinit, quod contritione juxta ac fide constat. Quæ quidem vocis significatio inde cognoscitur, cum vel indefinite ponitur: ut μετανοείτε, poenitentiam agite, in propinquo enim est regnum coelorum. Matth. III, 2. Item: non veni ad vocandum justos, sed peccatores ad poenitentiam. Matth. IX, 13. utrobique enim totum συμπεπλεγμένον poenitentiae intelligi, in proparulo est; vel definite, & cum προδέσει salutaris effectus, ita, dicente Christo: gaudium erit coram angelis DEI super uno peccatore respiciente. Luc. XV, 10. ipsemet effectus testatur, dolorem cum fiducia saluari conjunctum fuisse, quippe qua absente, gaudium inter coelites excitari non poterat. Similiter & in concione Petrina: poeniteat vos peccati & convertimini, ut deleantur peccata vestra, Act. XI, 19. ipsa peccatorum remissio argumento est, fidem simul ab his auditoribus requisitam fuisse.

§. XIII.

Sive autem dolorem cordis atque contritionem, sive ipsammet fidem respicias, unde salutaris evadit poenitentia; nequaquam tamen hominis; sed ipsius DEI, & appropriative Spiritus Sancti, utrumque negotium est. Hic enim in Scripturis velut ὀλιγιον κύριον undiquaque celebratur. DEUS est, qui mortificat & vivificat, 1. Sam. II, 6. qui percutit & sanat Esa. LVII, 21, 22. qui atterit & contritis cobabitat, lugentibusque solatium prabet XVI. v. 19. 22. Thren. V, 21. Ps. LI, 10. qui lacerat, vulnerique medetur.

Of.

Of. VI, 2. Itaque hic motus Spiritus Sancti gratiosus nobis dicitur. Neque tamen a nobis discedunt, qui poenitentiam per mutationem animi & cordis definiunt; cum enim omnis mutatio ex genere relatorum sit, duosque adeo terminos involvat, unum recessum a malo alterum accessum ad bonum: utrumque sacrae literae expriment, quoties declinationem a malo ad bonum, Psal. XXXIV, 15. Esa. I, 16. 17. nec non viam iniquitatis & justitiae Jer. VI, 16. c. XXV, 5. describunt.

§. XIV.

Sed ista quidem poenitentiae solenni cum quacunque alia conversione, communia sunt. Nunc igitur de *ἁπεροχοῦς* & Singularibus ejusdem dispiciendum. Ac Primo quidem, ratione causa efficientis principalis, huic poenitentiae motum Spiritus S. extraordinarium tribuimus; quae tamen vox cum grano salis accipienda & ab ambiguitate sua liberanda est. Non enim (α) infert exclusionem mediorum ordinariorum, ac si motum Spiritus Sancti conversionum, sine Verbo & Sacramentis cum fanaticis, comminisci velimus. Nam ex lege ante omnia agnitio peccati haurienda, Rom. III, 10. ac legis voce, ceu malleo, saxea hominum corda conterenda sunt, ut ad recipiendam fidem idonea evadant, Jer. XXIII, 29. Esa. XXXVIII, 13. Tum vero Evangelii est fidem accendere, Rom. I, 16. c. X, 17. & mentem nostram illuminare, 2. Cor. IV, 6. Eph. I, 18. ut Spiritum, justitiam, remissionem peccatorum, & sortem inter Sanctos per fidem consequamur. 2. Cor. III, 6. Rom. VIII, 1. Eph. I, 13. Act. XXV, 18. Sacramento denique est sigilla gratiae addere, quibus obsignemur. Rom. IV, 11. Matth. XXVI, 28. Quid, quod DEUS sub medio revelationis statu, quo πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως ad Patres locutus est, non aliis conversionis & salutis mediis

mediis usus sit, eoque furorem Enthufiatarum sæpius
compescuerit. *Esa. VIII, 20. c. LXVI, 2. Jerem. XXIII, 1. 19.*
c. XXIX, 8, 9. Neque (β) hac voce *extraordinarium conver-*
sionis modum, in Scripturis non promissum, indigitamus, qua-
lem *J. Melch. Stengeris*, superiori seculo, sero poenitentibus
tribuebat, quippe quos sub finem vitæ converti qui-
dem putabat, sed *gratia plane extraordinaria*, durch eine
außerordentliche / besondere / und in seinem Gnaden-
Bunde nicht verheiffene Gnade. Vide *Palinod. Steng.*
App. p. 39. seq. Nimirum non se denegare quidem sero
poenitentibus gratiam conversivam ajebat, sed cum non
nisi credentibus, beneque operantibus vita & salus pro-
missa sit; per *modum in Scripturis non promissum* i. e. ut
loquebatur *extraordinarium*, & illum quidem difficillim-
um, converti sero poenitentes posse; tandem vero a
Theologis nostris in angustias redactus, hujusmodi
peccatores *fide non καρποφόω sed ἀνάγω* nicht durch ei-
nen Frucht-reichen / sondern Frucht-armen Glauben /
i. e. modo *extraordinario* salvari, contendebat. Sed bene re-
sponsum a Theologis est; viam ad conversionem non
aliam, quam per verbum Legis, & Evangelii patere; nec
fores gratiæ universalis in hac vita cuiquam occludi; ac
ne in ultima quidem mortis hora nostrorum operum,
sed unius fidei rationem a DEO haberi; tandem ad co-
ercendam hominum securitatem, non opus esse fig-
mentis, cum valida sat fulmina legis suppetant, ad du-
ritiem cordis tollendam; quæ omnia fidei analogiæ ex
asse congruunt. Vid. *Responsa Theolog. in Stengerismo*
condemnato, ab Hartnaccio ed. & Dn. Musæum im Gründl.
Bericht. p. 422. 652. Multo autem minus (γ) magnam
illam, & plus nimio solennem poenitentiam intendo, die
grosse Buße / qua de, cum Stengero, novatores passim
C glo-

gloriantur. Conveniunt sc. in eo, quod hac conversione semel peracta, regentos peccata, minimum proæretica non amplius committere statuunt; differunt autem inter se, quod ille ministerio verbi, hi vero divino quodam alloquio, aut certe præconio Pietifico, quippe quo solo hominum commoveri corda queant, peccatores *solemniter converti* arbitrentur. Vide Musæum *L. c. p. 652.* & Plur. Rever. Dn. Storrii *Elencbos c. Rosenbachium passim.* Item Dn. Schlosserum *c. ejusdem Wunder und Gnaden: volle Führung Præfat.* Verum (δ) *motum Spir. S. extraordinarium* appellamus, *partim*, ratione causæ impellentis, quod, cum alioquin *bonitate DEI invitemur ad poenitentiam, Rom. II, 13.* nunc exæstuante DEI ira, omnis generis calamitatibus, ad eam compellamur; *partim*, ratione causæ indicentis, scil. Magistratus; quippe cujus est de placando Numine divino mature cogitare, & vel extra ordinem, dies *poenitentia* sacros præscribere; *partim*, ratione totius coetus, qui præsentis rerum perturbatione commotus, DEO supplicium fieri, & plena cordis fiducia misericordiam ejus exorare jubetur.

§. XV.

Itaque *Ido.* Poenitentia solennis a ceteris conversionum modis, *ratione causæ προκατασκευαστικῆς* distinguitur: quæ quidem, vel *imminens*, ut modo patuit, vel *jam incubans reipublicæ calamitas est.* Poena enim divina non secus ac Verbum legis reale censei debet, quod contemptum sui acerrime vindicat. Neque vero tantum *παιδείας*, sed etiam *τιμωρίας*, urgentes causæ sunt, quibus ad placandum DEUM adducimur. Ac tria quidem poenarum temporalium genera, quæ homines affligunt, famosiora existunt; ut bella, famis, pestis; *Jerem. XIV, 12.* & hæc ipsa præcipua quædam incentiva sunt,

sunt, ad poenitentiam religiosius peragendam. Ita Israelitæ, cum DEUM deseruissent, inciderunt in manus Ammonitarum: ab his igitur divexati quid agunt? Non unis, sed iteratis sacris opus erat ad expianda illorum peccata. Nam clamabant filii Israelis ad Jehovam dicendo: peccavimus tibi, quia deseruimus DEUM nostrum, & servivimus Baalim: sed responso accepto: ite, & clamate ad DEOS, quos elegistis, illi servent vos in tempore angustiae vestrae: iterum, dixerunt filii Israelis ad Jehovam: peccavimus: fac nobis secundum id, quod placet oculis tuis, tantummodo eripe nos hoc die. Jud. X, 6. 7. seq. Nec minor belli calamitas Judæam premebat, tempore Rechabemi; Sisaco, Ægypti Rege, urbes insigniores occupante. Quid tum consilii? illico congregatio Hierosolymæ instituta, quam ex ritu nostro poenitentialem dixisses: Textus certe Semajæ, Prophetæ, emphaticus erat: Sic dixit Jehova: vos deseruistis me, ideo & ego deserui vos, dedique in manum Sisaci. Tum vero humiliarunt sese, & Rex, & principes Israelis, dixeruntque: Justus est Jehova. Nec inauspicatus sequebatur exitus: Videns enim Dominus, quod humiliati essent, factum est verbum Jehovæ ad Semajam, dicendo: quia humiliati sunt, non disperdam eos, sed dabo illis paucillum evasione, nec effundam iram meam in Hierosolymam per manum Sisaci. 2. Chron. XII, 1, 2, 3. seq.

§. XVI.

Alterum calamitatis publicæ genus, annonæ caritas est; qua vix tristior alia, quam cujus Joel meminit Propheeta; sed & hæc ipsa universos terræ incolas excitabat ad diem jejunii DEO sacrandum: Sanctificate jejunium, convocate coetum, congregate Senes, & omnes habitatores terræ in domum Jehovæ DEI vestri; & clamate ad Jehovam, dicentes: heu diei! Accedebat concio Prophetæ, DEI

jussu ad populum habita: *convertimini ad me ex toto corde vestro, in jejunio & in fletu & in planctu; scindite corda vestra & non vestimenta vestra, & convertimini ad Dominum DEUM vestrum, c. 1, 2, seq. & c. II, 11, 12.* Cujusmodi calamitas, cum & in ætatem Amosi incideret, utriusque magno incitamento erat, ut festa in luctum, & cantica in planctum commutarentur, quæ omnia celebritatem poenitentiae abunde indicant. vid. *Amos. VIII, 10, 11.* Denique quantum malum *pestilentia* est? quippe quæ integras sæpe regiones depopulatur. Obduratis sane & impenitentibus, ut *τιμωρία* denunciata fuit. *Jer. XIV, 12.* At, in Davide non nisi *παιδείας* rationem habuit; quandoquidem peracta jam poenitentia, non in se, sed in ipso Israële, hanc luem grassari vidit. *2. Sam. XIV, 10, 15.* Ex quibus omnibus manifestum est, poenas, vel gravissimas, & quas ipsa mors insequitur, non æternæ mortis testimonia, sed ultima quasi suscitacula esse, quibus impii ac pervicaces impelluntur, ut resipiscant; pii vero, ut in studio sanctimoniam pergant, iustaque DEI judicia agnoscant. *Fa- cessant igitur Socinianorum Πλαρπια, Hutterus noster inquit, quod poenae temporales, quas mors insequitur, æternæ damnationis testimonia censeri debeant.* In *ἐξέτασι* Err. Phot. de Poenitentia §. 14. & 35. quod argumentum uberius excussum vide in *disquisitione nostra de Term. peremptor. Qu. VII. p. 154.*

§. XVII.

Præterea *IIIo.* poenitentiae solennitatem auget *totius coetus congregatio.* Utut enim *privata* poenitentiae gratiam suam minime denegaverit DEUS; integro tamen coetui, in nomine divino congregato luculentiores multo *χρηστότης* suæ divitias pollicitur est: *Dico vobis, Christus inquit, quod si duo ex vobis consenserint super*

per

per terram, de omni re, quacunq̄ue petierint, fiet illis a Patre meo, qui in cœlis est. Non enim e longinquo hos audire, sed præsens observare preces illorum constituit: nam ubi duo vel tres sunt congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. *Matth. XVIII, 20.* Quod si igitur vel duorum preces adeo prompte exauditurum se promissit, ecquid non speret concio totius urbis, totius provinciæ aut regni? & illa quidem in una eademque fide consentiens, unaque mente & lingua, DEI misericordiam implorans? Itaque ad solennem ejusmodi luctum convocantur omnes, cujuscunque vel ætatis vel dignitatis sint: *congregate populum, sanctificate congregationem; colligite senes, congregate infantes & sugentes ubera; exeat Sponsus e thalamo suo & Sponsa e conclavi suo Joel. II, 16.* Confer exempla paulo ante allata. Neque tantum expiatoria, sed & eucharistica sacra, ab integra concione celebrari oportuit; præcinente Psalte: *confitebor tibi in congregatione magna, in populo numeroso laudabo te, Ps. XXXV, 18.* Item: *annunciabo justitiam tuam, in Ecclesia magna, nec celabo misericordiam, veritatemque tuam congregationi magnæ. Ps. XL, 10, 11.*

§. XVIII.

Netamen magna illa congregatio confusio locum relinquat; *IVto*, haud parum solennitatis ad poenitentiam affert ordinatio feriarum, quæ ad Magistratum publicum spectat. DEUS enim poenitentiam agere præcepit; quibus vero diebus, & quota diei hora, convocari coetus, quibusque ceremoniis hæc sacra celebrari debeant; olim quidem nonnunquam ipse præscripsit, sæpius tamen & superiorum arbitrio commisit. Sic, imminente excidio Hierosolymæ, dixit Jehova: *O filia populi mei, cinge te sacco, & involve te cineri, &*

plāctum amarissimum ede, luctum unigeniti fac tibi. Jer. VI, 26. Parem quoque cultum, in pari calamitate sibi fieri præcepit: *Dicitur Jehovah: Accingite vos saccis, & plangite Sacerdotes, ululate ministri altaris, ingredimini, pernoctate in saccis, o ministri DEI mei. Joel. II, 13.* Aliquando autem Reges, instinctu divini Numinis, & diem indixerunt, & modum cultus ordinarunt. Ita *Rex Ninives*, audito DEI verbo, *surrexit de throno suo, & abiecit cblamydem suam, & indutus est sacco, & sedit in cinere: & proclamari fecit: In Ninive ex decreto Regis & principum fiat, ut homines, & jumenta & boves, pecora non gustent quicquam; nec pascantur, nec aquam bibant. Jon. III, 7, 8.* Perinde etiam *Josaphat, Rex Judæ*, accensam in se iram *Jehovæ* intelligens, congregasse omnes seniores Judæ & Hierosolymæ, atque adscendisse in domum *Jehovæ*, Sacerdotesque & Levitas ordinasse, & dehinc universam calamitatem deprecatus fuisse perhibetur. *2. Chron. XX, 29.* Exemplum istorum Regum imitati deinde sunt Imperatores & Principes Christiani, qui, quæ ad externum Ecclesiæ ordinem, disciplinamque & decorum faciunt, summo studio disponebant; indeque est, ut, qui hodie præsunt reipublicæ, velut summi Ecclesiæ nutricii; pari modo, cum cetera religionis negotia, tum dies pœnitentiales, lectiones, ac preces publicas ordinent, & de Ecclesiæ salute & reipublicæ tranquillitate conservanda, adhibitis in consilium viris rerum divinarum humanarumque solide peritis, laborent.

§. XIX.

Cum proinde Dei juxta ac magistratus auctoritate, ad hoc poenitiæ studium, obligetur cœtus; *Vto, ratione graduum*, quoque aliqua sese ὑπεροχῆ exerit, ut adeo *majori quodam cordis affectu, pœnitentiam agere*

agere oporteat. Equidem cum duas poenitentiae partes constituat Scriptura; *contritionem* alteram, ceu constat, alteram *fidem*, quam *propositum* emendandae vitae consequitur; dubitari omnino poterat, an in homine convertendo gradus utriusque partis urgere conveniat? Ac obstare nobis videtur B. Hoepfnerus, qui: *Contritio quidem*, ait, *non quoad eodem gradus, attamen quoad essentiam, omnibus poenitentiam acturis est necessaria.* Isagog. ad S. cenam P. 2. p. 86. Cujus asserti rationem alibi solidam suppeditat: *Defectus ille graduum doloris in contritione non imputatur, sed remittitur cum aliis peccatis per fidem, quae contritionem excipit, ut altera pars poenitentiae.* Sunt enim *distincta tempora*; unum legis, alterum Evangelii. Legis concio quando audita est, & effectum hunc sortita, ut peccator agnoscat necessitatem remissionis peccatorum, tunc periodum temporis sui absolvit, & incipit tempus Evangelii, quod concionatur de medico Christo, & remissione peccatorum per fidem in illum obtinenda. P. II. p. 86. & 182. Egregia sane, & cedro digna haec doctrina est, cum & rationem fidei infirmæ habeat, qua plurima Christianorum pars laborat; & Pontificios aut cujuscunque ætatis Operistas tacite stringat; quorum illi contritionem *appretiative summam* i. e. dolorem, ad impetrandam remissionem peccatorum, ejusmodi exigunt, qui pretium doloris & luctus naturalis plane excedat; quorsum vid. Bellarminus *de Poenit. L. II. c. II. prop. 2.* hi vero nescio quam *desperationem* & *agritudinem poenitentialem*, eandemque *moratorium ac diuturnam* requirunt, sine qua, ad *magnam* illam *conversionem* poenitens eniti haud queat. Ut enim prior hypothesis operum meritis, & satisfactionibus aperte velificatur, ita posterior hæc conscientis laqueum desperationis injicit, quo
quidem

quidem detentos, dubium non est, misericordiam DEI
aut extenuare, aut spernere aut calumniari.

§. XX. I
Itaque media hic incedendum via est, ne in alte-
rutrum extremorum impingamus. Nam gradus
contritionis minime requirimus in poenitente, *vel ra-
tione sensus*, ac si desperare de consequenda DEI gra-
tia debeat, qui acrius non angitur animo, aut discrucia-
tur; nam *ad dolorem contritionis pertinet dolere, quod non
satis possis dolere de peccatis*, dicente Chemnitio Exam.
C. Tr. pag. 380. *vel ratione pavoris*, ob atrocitatem præ-
sentis pœnæ; cum alii, vel ad rumorem imminen-
tis periculi expavescant, minus tamen ab offenso Nu-
mine divino sibi metuant, alii temporum deplorent
iniquitatem, non suam; siquidem illud Chrysologi hic
locum habet: *mala tempora nobis facit contemptus DEI;
temporum cursus non facit. Serm. XLIII, de jejun. p. 113.* Sed
majorem cordis affectum exposcimus (α) *in agnitione
justitiæ divinæ, & nostræ ipsorum injustitiæ, atque indigen-
tiæ.* Nam non agnoscere justitiam DEI in puniendis
sceleribus, *Epicureum*; suam vero ipsius injustitiam dis-
simulare, *Hypocriticum* est. Quare utraque hæc agni-
tio practica esse debet, & cum tremore æque ac pudore
conjuncta. Sic, in poenitentia solenni Israelitæ: *justus
est Dominus*, inquit, & DEUM propitium inveniunt.
2. Paral. XII, 6. Daniel autem Propheta, totius coetus ac-
cusat injustitiam; *non super justitiis nostris deponimus præ-
ces nostras, sed super miserationibus tuis multis. Dan. IX, 18.*
Cum enim agnitio ista, prima quasi ad veram poeni-
tentiam janua sit, hanc DEUS ante omnia postulat:
*Tantummodo agnosce, iniquitatem tuam, quod contra Jeho-
vam DEUM tuum prævaricatus sis. Jer. III, 13. c. VIII, 6.*
Tum

Tum vero ardentior cordis affectus se exerit (B) *in aperi-
tiori peccatorum confessione.* Poenitentia, sive *publica*, sive
privata, in confessione peccatorum individualium subsi-
stit, *Luc. XVIII, 13. Ps. LI, 2. seq.* at, in poenitentia solenni
recordari jubemur peccatorum, *a Patribus nostris, Re-*
gibusque ac principibus nostris commissorum, Dan. IX, 8.
Patres nostri peccaverunt, & non sunt amplius, & nos ini-
quitates eorum portabimus, Thren. V, 7. Hinc filii Israelis,
die jejunii instituto, & holocausto oblato, non aliud con-
fessionis suæ compendium edunt, quam hoc ipsum :
peccavimus Jehova; & exaudivit eos Jehova, 1. Sam. VII, 6.
Maxime autem (γ) *in detestatione & odio peccati;* quod
quidem propositum *privatum* aliqui appellant, quo
cesset homo a peccatis proæreticis, in posterum commit-
tendis; idque a proposito, ut vocant, *positivo* distinguunt,
ceu necessario & immediato poenitentiae fructu, quem
declarare tenetur conversus. Atque hoc conciones Pro-
phetarum vel maxime urgent: *abjicite malitiam ope-*
rum vestrorum ab oculis meis; cessate agere perverse, &
discite recte facere, Es. I, 16. Item: *agite poenitentiam ab*
omnibus peccatis vestris; & projicite a vobis omnes iniqui-
tates vestras, in quibus prevaricati estis, & facite vobis
cor novum, Ezech. XVIII, 31. conf. Jer. IV, 1. Tamen si vero
contritio nostra, nec *meritum*, nec *medium causale* sit,
consequendi gratiam divinam & remissionem pecca-
torum; tamen *pars ordinis divini*, atque adeo *medium*
quoddam *ordinale*, dici meretur; sine quo nec cor ad
recipiendam fidem præparari, nec ipsa consummari
poenitentia potest. *Vid. Hulfem. Brev. p. 502.*

§. XX.

Quare, ut salutaris evadat contritio, suis ipsa limi-
tibus describenda est, neque extra socialem fidei co-
pulam

D

pulam relinquenda. *Hic nosse oportet prædicamentum*
quando, Lutheri verba sunt: *quamdiu scil. durare de-*
beat imperium seu tyrannis Legis, qua revelat nobis pecca-
tum, ostendit nobis, quales simus, & aperit iram DEI:
qui serio ista sentiunt, subito perirent, si non acciperent
consolationem; ideo, nisi abbreviarentur dies legis, nemo sal-
vus fieret. Comment. ad Gal. T. IV. Jen. p. 202. Itaque
in *pœnitentia* etiam *solenni*, ad *fidem justificam* prope-
randum, eademque aut renovanda ex verbo Evange-
lii, aut corroboranda atque augenda est. Equidem
quidditas fidei justificantis, non consistit in qualitati-
bus vel gradibus fidei, sed, ubi unita fuerit cum re de-
siderata, i. e. cum CHRISTO pro peccatis nostris mor-
tuo; jam ἰούτιμος est coram DEO. 2. Pet. I, 1. *jam vitam*
spiritualem homini in peccatis mortuo largitur, Gal. II,
20. & *imputatur credenti ad justitiam*, Rom. IV, 4. Interim
tamen, fidem indies proficere, & die maxime pœni-
tentiali, sua capere incrementa, quis dubitet? Nam *pe-*
nicopæ, quas proponunt Prophetæ plurimam partem,
Evangelicæ sunt, & misericordiam DEI paratam, omni-
busque obviam esse, nunciant, eoque fidem mirifice
augent. *Convertimini ad Jehovam, DEUM vestrum, quia*
gratiosus & misericors, quia longanimis & magnus commi-
seratione, & quem mali subinde pœnitere solet. Joel. II, 13.
Quanta vero hæc misericordiæ divinæ ἐξερυσία est! At
multo adhuc major illa, quam Israelitæ die, jejunio solen-
ni celebrant. Nam recitatis quantiscunque Israelita-
rum sceleribus, ajunt: *Tu tamen DEUS miserationum, gra-*
tiosus & misericors, longanimis, & magnus beniguitate fui-
sti, nec unquam illos deseruisti: Iterum, recensita populi
idololatria, quam fuso vitulo admiserint, pergunt: tu
tamen per miserationes tuas multas, non deseruisti eos in
deserto.

deserto. Denuo, commemorata illorum exacerbatione & rebellione contra Legem DEI, crudelique Prophetarum interfectione, tamen gratiam DEI exuberasse, ajunt: Tu vero clamantes in tempore angustia e caelo audivisti, & juxta miserationes tuas multas dedisti iis liberatores, qui liberarunt eos e manu hostium eorum. Denuo, ipsos concessa quiete abufos, eoque in manus hostium traditos fuisse referunt; at clamantes, pergunt, tu e caelo audivisti, & eripuisti eos, juxta miserationes tuas multas, sepiissime. Innumeris denique vicibus, addunt, peccasse illos, & cervicem suam indurasse; sed tamen, finiunt, per miserationes tuas magnas non perdidisti, nec deseruisti illos, quia DEUS graciosus & misericors tu es. Nebem. IX. v. 17. seq. Quanta quæso hæc fiducia est, quam in misericordia divina habent repositam! Et quanta illa basis est, cui fidei innitur ὑπόστασις! Itaque fides robur omnino majus a precibus impetrat, accedente inprimis oratione: adauge nobis fidem. Luc. XVII, 5.

§. XXI.

Sic adeo *Vito*, non minima hujus cultus solennitas a precibus & supplicationibus, oritur. Atque has ipsas religiosiores, & publicæ necessitati magis accommodatas esse oportet. Ecclesia certe Israelitica sub exilio Babylonico gemens, *Ἰθύνες*, i. e. querelas & lamentationes fudit, lacrymis subinde irrigatas, quæ hodiernum inter libros canonicos suppetunt. Et jam olim, quoties, ingruente publica calamitate, DEI imploraret auxilium, non orasse, sed clamasse ad DEUM planctusque & ejulatus edidisse dicitur, vid. *Jud. III, 9, 15. c. VI, 4. Ps. XXXVIII, 9. Es. XIII, 6.* Primitivæ autem Ecclesiæ Psalmi, quos pœnitentiales vocant, quoddam precum publicarum compendium erant, quibus DEUM ibat exoratum. No-

bis hodie *Λιτανεία*, i. e. genus precandi supplicatorium, diebus poenitentiae sacris adhibetur; de cujus origine disceptant auctores. Pontificii illam ab Apostolis derivant, sed non nisi monumentis suppositis nituntur. Sane, quae prioribus quatuor seculis de ea tradi solent, obscuriora sunt. Interim jam, seculo Vto, in Ecclesiis passim receptam fuisse, vel ex Concilio Vasensi III. patet, quod subsequenti ævo celebratum, hunc orandi ritum, velut notum, approbat. Can. III. *Quia, tam in sede Apostolica, quam etiam per totas Orientales atque Italia provincias, dulcis & nimium salutaris consuetudo est intromissa, ut Κύριε ἐλέησον frequentius, cum grandi affectu & compunctione dicatur; placuit etiam nobis, ut in omnibus Ecclesiis nostris, ista tam sancta consuetudo, & ad matutinum, & ad Missas, & ad vesperam, DEO propitio, intromittatur.* Apud Labbeum Tom. IV. Concil. p. 1679. De precibus extraordinariis nihil addo, quippe quae sic conscribuntur, prout publica urget afflictio; ac tum demum Biblicis illis respondent, cum praemissa peccati agnitione, unicum in DEI misericordia, & Christi *ἰλασμηριῶ*, perfrugium quaerunt.

§. XXII.

Plurimum vero solennitatis Poenitentiae VII^{mo}. a signis ritibusque externis accedit, quibus veritas contritionis & fidei declaratur. Praecipuum poenitentiae cum signum, tum medium paedagogicum & instrumentum jejunium semper fuit; de cujus quidem feriis & stationibus supra nobis dictum, nunc vero de moralitate ejus nonnihil addendum est. Bene disputant Philosophi, quaedam per se bona & propter se expetenda esse, ut sapientia, fides, salus; alia nec per se & propter se, sed ad aliud relata, adeoque propter finem honestum ac laudabi-

dabilem approbari. Ita Jejunium, prout inediam vel abstinentiam a quibusdam alimentis, arguit, per se non est cultus DEI; *cum regnum DEI non sit cibus ac potus, sed justitia, pax & gaudium in Spiritu Sancto. Roman. XIV, 17. Nec esca nos commendet DEO. Neque enim, si comederimus, plus valebimus, scil. apud DEUM, neque, si non comederimus, quicquam nobis deerit. 1. Cor. VIII, 8.* Sed, si jejunium fidei jungatur & orationi, adeoque ad hunc finem referatur, ut caro coërceatur, & in servitutem redigatur, ne Spiritui obluctetur, ejusque actiones sua vel petulantia, vel *αυηδία* impediatur, & inturbetur, sed ut mens aptior fiat ad meditationes spirituales, ardentiusque ac liberius vacare possit contritioni, fidei, orationi, studio novæ obedientiæ, & reliquiis pietatis exercitiis, tum demum probatur DEO, & in Ecclesiis nostris, his maxime diebus, commendatur. Vid. *Aug. Conf. Art. V. Abus.* Nec unquam de jejunio aliter loquitur Spiritus Sanctus, quam ut hos fines intendat. Nam postquam *crediderant Ninivita, proclamarunt jejunium. Jon. III, 5.* Et Josaphatus tempore belli, majorem omnino fidei, quam jejunii rationem habebat, quando ipse in medium congregationis prodibat, precibus ad DEVM fufis; quibus vix quicquam religiosius legi potest. *2. Chron. XX, 3, 4, 6. seq.* Cum proinde in superstitionem & optionem meriti abiissent jejunia, eoque fastidirentur a DEO; quæstio jam tempore Zachariæ movebatur: *num flere deinceps, ac jejunare, solennibus istis diebus expiationum, liceat?* responsumque a Jehova: *Dic ad universum populum terra, & ad sacerdotes: quando jejunastis & planxistis, quinto & septimo mense, idque septuaginta annis; num jejunando jejunastis mihi? & quando comedistis ac bibistis, annum vobis met ipsis comedistis atque bibistis?*

bistis? ac deinceps verum jejunium, quod cum DEI timore & emendatione vitæ conjunctum esse debeat, præscribit. *Zach. VII, 4, 5. seq.* Rectius Esra jejunium solenne inter suos proclamans, finem addit, ut *affligerent se coram DEO, & viam rectam ab eo peterent. Esr. c. VIII, 21.* Et Apostolus monet, ut in ancipiti periculo fideles jejunio vacent & orationi. *1. Cor. VIII, 5.*

§. XXIII.

Aliud solennis pœnitentiæ signum, *humicubatio* ac *genus flexio* fuit, luculentum, ut credebatur, humiliatio- nis indicium. Utur enim erecto corpore orare, Israelitis insolitum non fuerit, in solenni tamen jejunio, hic mos perpetuo observari consuevit. Ac ne Reges quidem deducit, pronis in terram faciebus iram DEI deprecari: *Nam incurvavit se Josaphatus in faciem versus terram, omnis etiam Jebuda & habitatores Hierosolymæ ceciderunt coram Jehova, ad adorandum eum, tempore belli. 2. Chron. XX, 18. Conf. Jon. III, 6. 2. Reg. XII, 16.* Perstitit ritus per omnia N. T. tempora, & in magnis subinde periculis frequentatus fuit. Nam etiam de Const. M. refert Eusebius, quod, *antequam prælium iniret, seorsim in tabernaculo positus, orationibus vacavit supplex, ab omni quidem joco & delicatioris vitæ cultu abstinuerit, & jejunio corpus fatigaverit, & supplicationibus DEUM placarit, ut propitium suarum partium adiutorem haberet. Vit. Const. M. LII. c. 14.* Similia de Theodosio M. legas, cum cruentam Theffalonicensium cædem defleret; uti est apud Theodoretum *Lib. V. c. 18.* quam tamen pœnitentiam, non solennem, sed publicam fuisse, cum ad unius Imperatoris culpam spectaverit, observat Forbesius. *Instr. Histor. Lib. XII. c. 5. p. 648.* Retinetur hucdum ritus in pœnitentia solenni, & edictis Superiorum publicis injungitur; at tum demum DEO

DEO gratus est, ubi ex spontaneo fluit motu, ipsique Reges, quod jucundissimum ad spectu, suomet exemplo alios ad hunc cultum invitant.

§. XXIV.

Plures omnino sunt humiliationis religiosæ significationes, ut noctu ac interdum jacere in terris, sedere in pulvere, cinerem capiti injicere, lacerare vestem & similia, in quibus excessus *δεισιδουμονίων* & superstitionem, Col. II, 23. ostentatio hypocrisis Matth. VI, 16. arguit. At de his tamen omnibus illud Pauli usurpes: *γυμνασία σωματικὴν* seu corporalis exercitatio parum utilitatis habet; at pietas ad omnia utilis est, habetque promissionem hujus & future vitæ. 1. Tim. IV, 8. Dignum præ ceteris notatu est, quod Ninivitarum Rex, non homines solum, sed bruta etiam his pœnitentiæ exercitiis subjici voluerit. Haud dubie enim Rex hoc luctu implicari pecora constituit, ut lamentabili sua voce homines magis magisque incitarent, atque ad serium dolorem provocarent. Reliquias ineptiarum paganarum in hoc ritu B. Lutherus observat; interim tamen signa doloris ac pœnitentiæ fuisse non inficiatur. Tom. III. Jen. p. 217.

§. XXV.

Multo sane majoris momenti est cessatio a negotiis & curis profanis; atque hæc non tam adiphoris, quam necessariis hujus officii *προσκειμένους*, ex lege divina, accenseri debet. Sic enim de diebus expiatoriis DEUS præcepit, ut his ipsis, ab omni labore vacarent, Num. XXIIX, 7. nec secus, ac dies Sabbathi, eos celebrarent. Lev. XXIII, 32. conf. imprimis Es. LVIII, 13. Tum quoque passim urgeatur vestium diversicolorum & ornamentorum quorumvis exultatio, cum piaculum videretur lugere, & simul inanem fastum ostentare. Exod. XXXIII, 4. 5. Esther. IV, 1. 2. 3. Jer. IV, 8. c. VI,

8. c. VI, 26. *Accedebat somni, omniumque recreationum, quæ pœnitentiam impedire poterant, cobibitio, Dan. VI, 18. c. X, 1. 2. 3. Matt. XXVI, 41. Denique etiam imminente clade, in scelera, si qua admiffa fuiffent graviora, folitum inquiri, ne in totum cœtum culpa redundaret; id quod exemplum Achanis oftendit Jof. VII, 12. itemque Jefabelis, quæ, cum fingeret, Naborhum blafphemaffe DEVM & Regem, juffit indici publicum jejunium, ut adeo prætextu pietatis, hoc scelus vindicaretur 1. Reg. XXI, 9. 10. feq.*

§. XXVI.

At quid tandem VIIIo. omnium folenniffimam hanc reddidit pœnitentiam? illud vero ex fine atque fructu ejus dem præcipuo, nova fcil. obedientia cognoscendum, quæ, ubi fuccederit, dubium non eft, quin vel arceatur malum præfens, vel in *καυδείαν* paternam commutetur. Ita Efra: poftquam jejunavimus, inquit, & imploravimus DEUM, en exoratus eft nobis c. IIX, 23. Et, fimul ac recederent a via mala Ninivita, illico pœnituit Deum fuper malo, quod dixerat facturum illis, Jon. III, 10. Daniele vero adhuc facris publicis defungente, exivit verbum DEI, de exauditis ejus precibus, & populo ab omni tribulatione liberando. c. IX, 18. Nec ullum in Sacris memoratur exemplum folennis pœnitentiæ, quam, ubi vera fuit, DEUS ratam non habuerit. Itaque precum noftrarum compendium, pericopa fit, nupero die pœnitentiali, Ecclefiæ, non fine bono omine præfcripta: *O Domine, fupplices tibi preces fundimus, non fuper juftitiis noftris, fed fuper miferationibus tuis multis: Domine audi, Domine condona, Domine attende, & ne morare, propter te, DEUS mi, quia nomen tuum invocatur fuper urbem tuam, & fuper populum tuum.*

A M E N.

ED - Beg 2002

01 A 6739

ULB Halle
003 096 890
ULB Sachsen-Anhalt
Ausgeschieden
Datum: 2008

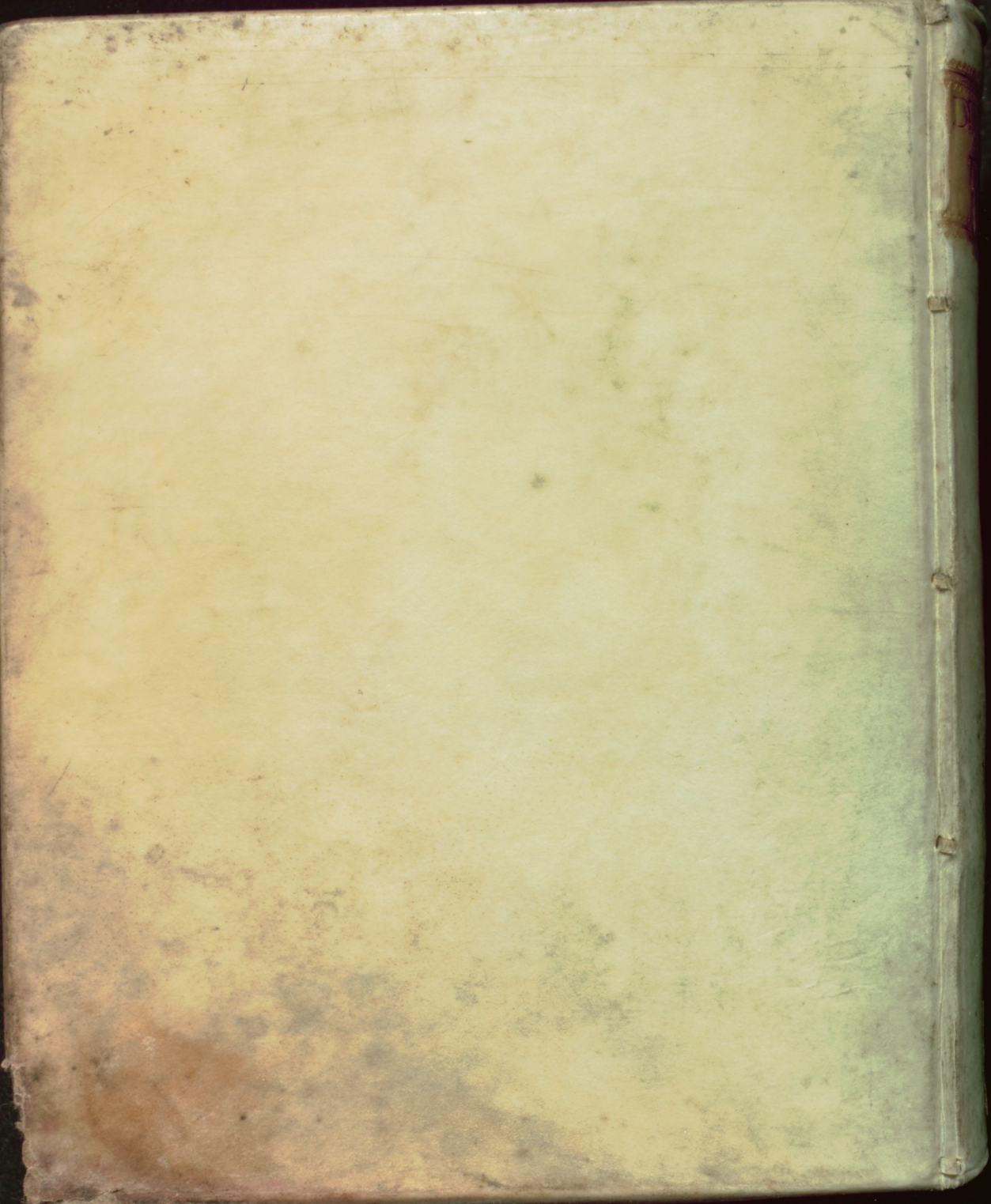
Sb.

D.

Reh. ✓

46
J.H.

m.
2 *B.*
DISPVATIO I
DI
POENIT
SOLE

QVA
SVB AVS
RECTORIS MAGN
SERENISSIMI PRINCIPI
DN. FRIDERIC
ELECT. SAX. HEREDI

PRAES
IO. GEORG. M
SS. THEOL. D. EJVSD
CONSISTORII ECCLE
ACAD. BIBLIO
PRO SVMMIS IN THEO
RITE IMPE
AD D. XII. OCTOB
HORIS ANTE-ET

L.
DEFEN
M. CHRISTOPH. HE
SS. THEOL. CAND. FAC
ASSESSOR, NVNC VERO SACRORV
ANTISTES, IPSIVSQVE BAI
PASTOR VO

EDITIO S
WITTENBERGÆ, PR

